

servatoriului ese de done ori in
ptinana, mercuria si sambat'a.

Pretiulu

tru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl.,
6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa
1 fl. mai multu pe anu; — trimis
post'a in lăintrulu monarchiei
1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl.
In strainatate pe 1 anu 10 fl.
22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu
franci; — numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Ori-ce inserate,

se platestu pe serie séu linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la adou'a si a
trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea
30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in
modulu celu mai usuru prin assem-
natiunile postei statului, adresate de
a dreptulu la Redactiunea Diariului
Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 70.

Sibiu, 30/11 Septembrie 1878.

Anulu I.

Legea electorale — monopolu alu Aristocratiei.

(Urmare.)

II. Alta satira a legii electorale, bajocura si
amiam aruncata asupra celor 2,100.000 locuitori
Transilvaniei si anume asupra romanilor o afla
Hossu in absurd'a disproporzione, in
re se alege si tramitu la diet'a Ungar-
ei cei 75 deputati ai Transilvaniei.
ia numitele comitate si districte feudali, scaune
cuiesci si sasesci, apoi 5 cetati séu urbi cunoscute
o titlu de regesci, alege totu câte 2 deputati,
a picu de respectu la teritoriu, la economi'a
tionale la numerulu poporatiunei si la interesele
nsei; éra alte 13 localitati (orasie, sate) cunoscute
a vechiu sub epitetulu de taxale, totu atâtea
ibusióre neinsemnate, tramitu totusi cātu unu (1)
putatu la dieta. Ratiunea acestei legi se afla
u in ur'a nationale. Pána in a. 1848 dreptulu
alegere ilu avea numai aristocrati'a si burgesia.

umerulu sufleteloru din acelea doue clase era
mu acelasu, multu pucinu proportionatu. In a.
1848 s'a emancipatu poporulu rurale cu teritoriulu
u, precum vomu vedea indata; dara diet'a de
unci isi batù jocu de dreptulu acestei clase, si
ia egalitatea de dreptu proclamata de aceeași
eta si de parlamentele tuturoru staturiloru libere
Transilvani'a remase minciuna. Nu asia s'a
ortatu diet'a din Ungari'a facia cu immens'a maio-
tate a locuitoriloru, ci aceea in legea sa electorale
t. V din 1847/8 adoptandu cu sinceritate prin-
piulu representatiunei poporului intregu, stabili
gul'a, cà circa dela câte 30 mii de suflete se
alega câte unu deputatu, fóra nici-o distinctiune
e clase, nationalitate etc. Dela acea regula
merale se facù esceptiune numai cu câteva cetati
mmerciale si montanistice, pentru marea loru in-
mnatate, caroru li se recunoscù dreptu electorale
data-ce numerulu loru aru trece preste 9 mii de
suflete. Diet'a transilvana ficase numerulu depu-
tilorulu sei la 73, din care mai apoi prin una co-
ectura se facura 75, inse fóra' nici-unu respectu la
umerulu poporatiunei. De aici urmédia prea fresce,
a acei 75 deputati ardeleni nu representa
ntru nimicu opiniunea si vointi'a maio-
itatiei locuitoriloru din acésta tíera.
pre a inveda poterea acestei asertiuni, dn. Ios.
Hossu ne presenta una tabella statistica care, cá
una ce mai urmédia, merita se fia pusa in sticla
i afipta in fiacare casa romanésca transilvana ala-
irea cu oglind'a. Ne va dice cineva: Dela 1874
acóce se mai modificà acea lege afurissita. S'a
modificatu spre mai reu pentru noi; de aceea se
nergemu numai barbatesce inainte cu memorialulu
lu Hossu.

Prim'a tabella ne arata din fia-care jurisdic-
iune (cetate, opidu comitatu, scaunu etc.), cāti
deputati se alege, cāti contributiune directa repre-
enta aceia. O, cà-ci nu o vede Europ'a cea
ibera!

Jurisdictionile transilvane.	Locuit.	Contr. dir.	Alegu deputati
1 Cetatea Clusiu	25080	107274 fl.	2
2 Muresieni (M. Vásárhely)	12000	38086 "	2
3 Alba-Iuli'a numai	7822	29415 "	2
4 Gherla numai	5188	16666 "	2
5 Elisabethopole numai	2650	7109 "	2
6 Sicu numai	3493	5917 "	1
7 Clusielu (Kolozs) numai	3419	7612 "	1
8 Abrudu	4108	7383 "	1
9 Salinele Sibiului	4225	12012 "	1
10 Hatiegu	1746	9608 "	1
11 Hunedóra	2646	6573 "	1
12 Odorheiu	4353	11556 "	1
13 Ciucu-Mercurea	1247	4465 "	1
14 Bressu	4633	5579 "	1
15 Ilieni (Ilyefalva)	1410	4035 "	1
16 Romanesci (Olahfalva)	3514	5534 "	1
17 S. St. Giorgiu	4354	10692 "	1
18 Kézdi-Osiorheiu	4427	7214 "	1
19 Com. Albei infer. locuit.	213459	439454 "	2
20 " Albei super. rot.	60000	129668 "	2
21 " Clusiuului	161554	360132 "	2
22 " Dobocei	81978	217833 "	2
23 " Hunedorei	185058	394389 "	2
24 " Solnocu inter.	134074	275061 "	2
25 " Turd'a	153673	326268 "	2

Jurisdictionile transilvane.	Locuit.	Contr. dir.	Alegu deputati
26 Cetatea-de Balta	93303	234968 fl.	2
27 Distr. Fagarasiului	87237	147425 "	2
28 " Nasaudului	54023	89394 "	2
29 Scaunulu Ciucu	107821	142967 "	2
30 " Trei-Scaune	100000	200081 "	2
31 " Odorheului	90380	145256 "	2
32 " Murasiului	80755	144051 "	2
33 " Ariesiului	19800	40327 "	2
34 " alu Sibiului	90415	210186 "	2
35 " Brasiovuului	87635	281577 "	2
36 " Mediasiuului	39095	110476 "	2
37 " S. Sebesiu	19347	45945 "	2
38 " Miercurei	15350	41414 "	2
39 " Rupei	21366	62882 "	2
40 " Beresicei noue	12384	45972 "	2
41 " Orasiei	22631	64447 "	2
42 " Sigisiórei	27292	80225 "	2
43 " Cincului-mare	24034	75266 "	2
44 " Bistritiei	26521	62057 "	2

La calcaiuu acestei tabelle dnlu Hossu, acti-
vistu din tóta convictiunea sufletului, declara puru
si simplu, cà acésta repartitiune de suflete si de im-
posite este adevérata satira a egalitatiei de drepturi
(satyrója a jogegyénlőségnek); apoi spre a o in-
veda in stilu cum amu dice plasticu, alatura diversele
cifre de locuitori si de imposite. Asia este: ora-
siele si satuletie cu poporatiune dela 1247 pána
celu multu 4353 suflete, trimitu câte 1 deputatu,
éra altele, cà cele doue armenesci, chiaru câte 2;
din contra comitatele cu câte 60 mii pána la 213
mii suflete totu numai câte 2. Scurtu, ano-
malia, absurditate, satira preste totu. Dara resu-
mamu cifrele tabellei precum face si dn. Hossu.

Din 8 comitate si 2 districte locuite de 1217699
locuitori mai toti romani carii platestu 2614592 fl.
dare directa pe venitul curatu pe capu si aruncuri,
se alege numai 20 deputati. — 18 cetati si orasie
cu 102823 locuit. si 297039 fl. dare dir. alege
23 (douedieci si trei) deputati. Scaunele secuiloru
cu 398546 loc. si 673882 fl. dau 10 deputati.
Scaunele sasesci cu 390039 loc. (amestecati) si
1080450 fl. dare dir. trimitu 22 deputati.

Adeca in comitate merge unu deputatu dela
60885 loc.; in Secuime dela 39854; in Sasime
dela 17502, éra in cetati si orasie numai dela
câte 4470 locuit.

Pare cà audimu dicundu-ni-se si acilea: „Taca-ve
gur'a. Au nu sciti voi, cà dela 1875 incóce
Transilvani'a se imparti din nou, se facura si
schimburi in cercurile electorali asia, cà unele mi-
serabili s'au si cassatu cu totulu“. Cunóscemu si
noi acelea quasi-reforme; dara judecate la lumin'a
dilei, ele nu insémna nimicu mai multu, decâtu cà
factiunea compusa din deputati si functionari arde-
leni, in a. 1874/5 amestecà a celeasi carti de jocu
remase din a. 1848 cu celeritate de prestidigitatori,
in cātu poporulu romanescu in locu se mai castige
vreunu colegiu electorale, mai perdù si din cele
vreo 12, pe care le-ar fi potutu avé, de si cu mari
greutati, dupa legea din 1848. Acestu adevéru
ilu sciu si activistii si nu'lu potu nega, nici cà
avura curagiulu a'lu nega in 20 Iuliu.

Asia dara epitetulu Satira datu de dn.
Hossu este si astadi la loculul seu. Mai are inse-
dsa unu altu argumentu, la care nu mai póte dice
nimeni „taca-ve gur'a“ éra acela e complimentulu
tuturoru satireloru politice din epoc'a moderna.

(Va urma.)

Institutele nóstre de invetiamentu superioru.

Déca vomu reprivii la trecutulu nostru celu
funestu pána la emanciparea nóstra de sub jugulu
jobagiei seculare si pána la emanciparea ierarchica
a romaniloru ortodocsi din Ungari'a si Transilvani'a
de sub jugulu absolutisticu si despoticu alu vitregei
ierarchii serbe, — vomu aflá si constata - cà noi
romanii ortodocsi din partile aceste nici a cugetá
nu amu cutezatu de a ni cresce fiii intr'unu insti-
tutu de invetiamentu mai inaltu pentru cà nici
libertate, dara nici mediulóce nu avému de a ne
infintia insisi macaru o unica scóla cu caracteru
curatu nationalu, necum se fia avutu ocaziune
tinerimea nóstra talentata dela natura a se cultivá

in sciintie mai inalte intre grelele si apesatórele
tempuri de atunci.

Totulu ce-i érá permis unu tineru de ai
nostri esitu din scól'a comunei natale a fostu: a
'si luá desagii cu merinde si a merge la vre-o scóla
ungurésca séu nentiésca normala spre a potea fi
primitu la Versietiu séu la Aradu in teologia
séu in preparandia, cà petrecendu acolo cane-canesce
doui-trei ani, prin multe nacasuri si cu mari sacri-
ficie materiali se devina in satulu seu popa ori
dascalu. Ce spiritu domnea pe atunci in institutele
teologice-preparandiali de sub potestatea ierarchiei
serbe, si cu ce sciintie se adapá tinerimea nóstra
acolo? Respunsulu la acésta intrebare, ni se oglin-
désa eclatantu in paginile istoriei nóstre bisericesci,
i-lu aflamu la remasitiile vechiloru nostri preoti si
invetiatori dela sate.

Raru, fórté raru érá ici coela unu tineru din
vre-o familia romanésca, carele favoritu de sórté si
cu deosebire de stare buna materiala a parintiloru
a mai ajunsu — esitu din scól'a satésca — a
potea frecventa si vre-o alta scóla straina normala;
dara si mai rari erau acei tineri ai nostri, carii
se fia fostu fericiti a frecventá gimnasia si mai
apoi — dupa absolvarea acelu studiu pregatitórie
— a intrá in institute superióre ca se asculte
sciintiele academice, se devina barbati inteliginti
scientifici si de specialitatea facultativa a diferiteloru
ramuri.

Noi romanii din Banatu amu simtitu acésta
calamitate mai multu ca confratii nostri din partile
Ungariei si Transilvaniei, pentrucà noi de o parte
eram mai imbranciti de despotismulu ierarchiei
serbe, eram supusi totdéuna episcopiloru
serbesci si afara de uniculu gimnasiu rom. cat.
din Temisiór'a, pe totu teritoriulu Banatului ce
cuprindea cele trei comitate Temisium, Toron-
talu si Carasiu apoi cu confiniulu militarulu
desfintiatu, si care teritoriu este locuitu de o
poporatiune romana de preste 600 mii suflete ca
maioritate precumpenitóre, — altu institutu de
invetiamentu superioru nu a fostu; éra in acelu
gimnasiu fórté raru a fostu, ba potemu afirmá cà
mai nici unulu dintre tinerii nostri n'a fostu.

Precandu tinerii romani din partile ungurene
avéu ocaziune de a frecventá gimnasiale din Aradu
Oradea-mare si mai vertosu celu din Beiusiu;
éra tinerii transilvaneni si mai buna ocaziune avéu
si o au inca si astadi a se adapa cu sciintie in
numérosele institute de invetiamentu situate in
apropiere teritoriala, gimnasiu in Blasiu „roma-
nescu“ si in Brasiovu asemenea „romanesco“
si ambele inca si confessionale! gimnasiu si acade-
mia juridica in Sibiu apoi tot'asia si in Clusiu
de acolo pregatiti multi tineri ca stipendisti ai
fericitului si nemuritoriului mare archiereu „An-
dreiu“ au fostu tramisi la universitatile de sciintie
mai inalte din strainatate; — dara ai nostri tineri
banatieni erau si sunt inca si astadi restrinsi numai
la uniculu gimnasiu din Temisiór'a si la celu
nu de lungu tempu infintiatu in Lugosiu indepar-
tatu unulu de altulu.

Mai inainte pána la tempulu despartirei ierar-
chice din 1864 tinerii nostri romani ortodocsi ba-
natieni — ce e dreptu erau primiti ca alumnisti la
Carlovietiu, unde invetiau gimnasiulu serbescu
in care se propunea pe — langa limb'a latina si
germana, — se intielege — si cea serbésca ca
studiu obligatu. Ei bine, dara si acolo care tineri
si sub ce conditiuni se priméu? Acei'a numai,
carii erau protegiati si recomandati, de episcopii
serbesci si carii, séu cà sciau incātu-va ca baeti
limb'a serbésca, séu trebuieú se o invetie inainte
de a fi primiti a frecventá gimnasiulu.

Unii dintre acei tineri, au fostu siliti se-si
stinga si inabusiéscu sentiementele nationali; altii
éra se isi schimbe ori schimosésca chiaru si conu-
mele strabuniloru acatiendu la acel'a câte unu „ici“,
séu „viciu“; ér acel'a care s'a incumetatu a se
opune, — érá persecutatu, si pentru neobediencia
eliminatu. Cei geniali si préalentati erau nesu-
feriti.

De aceea provine apoi și aceea impregiurare : că numărul adevăratei inteligențe române, perfecte de științe facultative în părțile noastre banatienă este cu mult mai mic decât al confratilor ungureni și transilvăneni ; aceasta este și cauza dorită ca la noi, în lipsă de dezvoltare culturală, în lipsă de institute superioare multe talente geniale au devenit sîm mediocrități, sîm cu totul îngropate și perite ; apoi totuși aceasta este cauza, că mulți dintre tinerii noștri banatieni educați la Carlovitium și adaptați cu spiritul serbesc, s'au desnationalizat, — lasă ca și dintre ai confratilor ungureni adaptați prin institute cu spiritul magiar au devenit asemenea renegați.

Lipsă de bărbați inteligenți crescuți din poporul nostru banatianu, a fostu cu atît mai sentită pentru noi cu cît posturile de dirigatori publici administrativi și judecătorești nu numai pînă la 1848 și de atunci sub timpul absolutismului austriac Bach-Schmerling, ci și sub eră fericitei constituții ungare de la 1860 încôci, erau mai tôte ocupate de indivizi străini, venetici de prin Boemiă și Poloniă ; apoi deca aici colé figură și câte unu bietu de romanu ca ampoiati inferioru, nici acelă n'a fostu banatianu ci acviștiune sîm din părțile ungurene sîm din cele transilvănene. De dignitari bisericesci, episcopi, protopopi sîm macaru și preoți bărbați inteligenți și de cultură mai înaltă — dintre banatieni — nici vorbă ; nu altcum stam și cu numărul advocatilor, medicilor etc. — căci toti cu putina excepțiune sunt veniți din alte părți, cei mai mulți neromani.

Se află aici colé și dintre ai noștri fii banatieni câte vre unu fără multe școli aplicatu în atare postu de ampoiati administrativu, care se manifestă de multu mai calificatu, mai cespertu și rutinatu în afaceri oficiose din ramii administrației decât cei veniți de aiurea cu multe școli ; dară lipsindui aceluiă acelea, elu pe langă tóta calificatiunea, diligența și rutină sa castigată prin praesă servitiilor de mai mulți ani, nu putea fi promovatu la unu postu mai superioru, nu putea concurge la atare pentru că 'i lipsea calificatiunea formală teoretică, adeca studiele facultative pregătitoare.

Îndată ce cu ajutorul lui Ddieu ne veduram smulși de sub jugul ierarhiei serbesci și despartiti de aceea, părțile banatice locuite de romani se incorporară la vechiă Metropoliă română ortodoxă, adeca multimea creștinilor noștri romani banatieni la eparchiă restaurată a Caransebesiului, ér' noi din tîenutul Temisorei adneșati la eparchiă Aradului, — unde aflându mangaiere sufletesca, ne bucuram și de fericirea națională cu episcopi și dignitari bisericesci naționali, cu autonomia bisericesca, liberală cum nu o mai are alta confesiune, cu corporații reprezentative, congresu, sinodu și consistoriu eparchialu compus din bărbați aleși prin încrederea poporului.

Avem lauda Domnului și institute teologice pedagogice la ambele diecese organizate conformu recerintilor timpului modernu. Institutulu teologicu pedagogicu nou edificatu în Aradu, prin nișintiele neobositului arhieru actualu, este splendorea diecesei, dară acestu institutu a costatu multe spese întrebunțiate mare parte din procentele fondurilor comune ambelor eparchii, care fonduri la anul 1871 le primirăm de la serbi dreptu desdăunare, respective escontentare a părții ce ni competenă din miliioane de florini administrate în Carlovitium și la cari noi romanii din părțile Banatului, adeca stramosii, mosii și parintii noștri au contribuit mai multu, căci — precumu amu amintitu mai susu, noi banatienii amu fostu în ghiarele despotismului supremației serbilor, care dispunea de noi și de averile noastre după placu, în detrimentul nostru.

Progresele care le facuram noi romanii greco-orientali de atunci încôci pe terenul culturii și literaturii naționale, dară mai vertosu pe celu bisericescu și școlar, la parerea multor ai noștri bărbați nu se prezintă destul de avantajosă așa, precumu le-amu dorit noi toti și cum le recere spiritulu timpului, interesulu generalu, naționalu și bisericescu alu nostru. Dară deca ori cine nepreocupatu de jalusia esagerată, de a face d'odată cu deavalmă și prin întregulu tôte, fia bine fia reu — numai se mîrgă, — va face și comparațiune între cele ce amu potutu face în trecut pînă la 1864 și respective 1870 și între cele de atunci încôci, firesce totu mereu, dară în faptă și realitate sistematicamente facute, escoperate și puse la cale : atunci de sigură nimenea nu va putea afirmă, că și aceste tôte nu sunt progrese destul de considerabile în actualele impregiurări, progrese care au pusu base firme pentru viitoriu la edificiulu nostru naționalu, bisericescu și de cultură !

Caute ori cine giuru impregiuru la inteligențiă

sucreșcentă, la bărbații cei eminenti de literă ai noștri ; apoi nu altcum caute și la preotimea noastră, la invetatorii noștri instituiti în timpul mai de curendu, privesca numai la generațiunea cea mai tînăra a poporului nostru de la 1850 încôci și se va convinge numai decâtu, că „amu progresatu“ totuși destul de bine în dezvoltarea culturii elementului nostru, ba deca cugetam numai la oribilele greutăți ale timpului, la neajunsurile materiale, care de ani ne apasă poporul, atunci într'adeveru trebuie se admiram însine și rezultatele progresive ce ni succeseră pînă acum în butulu calamitatilor ce le-au întimpinat nișintiele și intențiunile bune ale bărbaților chemați și competiți de a conlucră la progresare perfectă și prosperare înfloritore a cauzelor noastre naționale bisericesci și de cultură. (Va urma.)

Resumatu alu luptelor de pînă acuma din Bosniă și Hertegovină.

„Journal des Debats“ face urmatoriulu resumat alu luptelor bosniace și hertegovinene de pînă acum și prin enumerarea detaliilor cunoscute ne da o icônă clară despre întregu decursulu resbelului :

Corpulu de armată alu 16-lea sub comandă imediată a generalului Philippoviciu a trecut Sav'a la O. Gradisca. Corpulu de armată alu 7-lea a strabatutu sub conducerea principelui Württemberg cîtra Novi și Banjalucă formandu aripă dreapta a corpului alu 16-lea. Corpulu de armată alu 13-lea a fostu detașatu pre granită Savei de la O. Gradisca pînă la Zamati și pre alu Unnei de la Dubitiă pînă la Novi. Aripă stînga o forma diviziunea (2) Szapáry. Scopulu acestei a fostu a trece la Zamati și a strabate cîtra Zvornicu spre Serbiă.

Aceste armate au fostu trimise pentru ocuparea Bosniei. Diviziunea a 18-a de sub generalulu Ioanovicu plecandu din Dalmatiă trebuia se înainteze cîtra Mostaru și după ce a ocupatu Hertegovină în casu de lipsă se strabata spre Serajevo.

În 29 Iuliu tôte aceste trupe austriace trecură granită în ordinea decretată de mai înainte. Austriacii cugetară, că voru face o preambulare militară pînă la Serajevo și celu multu se voru intalni cu unele bande parassite, care la cele de intai puscături se voru imprășia usioru.

În așteptarea lor înse se înșelără amaru.

În 1-a Augustu unu despartimentu din diviziunea a 6-a fu reținutu la Maglaj de cîtra turci ; capitanulu de statu maioru Milincovicu trimițendu spre scopulu acesta o companie de husari cîtra Zepce ca se recunosca, insurgenții în o strimțore de munte au atacatu-o și au împusatu 70 de husari. Centrulu diviziunii a 5-a după mai multe lupte merunte au ajunsu în 7 Augustu la Zepce unde trebui se țienă o adevărată luptă. Numărulu insurgentilor a fostu aci cam 8 pînă 10 mii de ómeni și au avutu mai bine de două companii militie regulată turcesca. Au mai avutu 4 tunuri de campanie, și o baterie calare. Luptă care a fostu pe teritoriulu de la Maglaj pînă la Zepce a duratu o di întregă și numai sêra tardiu au potutu scôte pe insurgenți din pozițiunile lor, candu apoi s'au retrasu cîtra Vranducu.

Soldatii din armată regulată a Turciei s'au purtat în această luptă escelentu.

Austriacii recunoscără că au 58 de raniti și morti, precandu pierderea turcilor e 500.

Philippoviciu după o pauză de o di a plecatu cîtra Vranducu, unde strabatendu fôra resistentia strimțorile în 11 Augustu 'și a asediatu cartierulu generalu la Lenicea. Totu în această di a intratu în Travnicu diviziunea a 7-a (Württemberg). Diviziunea această din urma a trecut Unnă pre la Novi în 29 Iuliu și în 1 Augustu a ajunsu la Banjaluca, care a fostu teatrulu luptelor celor mai crancene. De aci înaintandu pre valea Verbasului sa luptatu în 5 Augustu la Vartiar-Vacupu și în 7 Augustu la Yaitia, ciocnirea această din urma a fostu cea mai seriósă. Puterea belică a insurgentilor a fostu 8—10 mii, luptă a duratu 9 óre. Austriacii au luat 3 tunuri și stîndarde, au pierdut înse și 6 oficiari și 140 raniti. Câti morti au fostu? despre acestu numeru nu aminteste nemicu telegramă oficiósă. Diviziunea a 6-a păsindu valea Verbasului a înaintatu spre Travnicu și la ocupatu în 11 Augustu.

Principele Württemberg mai trebui se sustienă încă între Travnicu și Vitezu o luptă de 3 zile și numai după această 'i-a succésu a se împreuna cu corpulu de armată alu Philippoviciu și apoi a înainta spre Serajevo. De alta parte generalulu Ioanovicu a plecatu din Mostaru spre Serajevo că se ie parte

la acea acțiune mare, care sa petrecutu în ora. Această luptă din urma a avutu locu între Viso Kiseliacu, Cresievo și Serajevo, și a avutu rezultatu decisoriu. Austriacii au intratu în pitală Bosniei în 19 Augustu.

Diviziunea 20 alu Szapáry a avutu ordin se strabata în Zvornicu și acolo se-si ocupe ptiune. Această operațiune înse nu a succésu locu. Avantgardă a acestei diviziuni sa luptatu succésu în 4 Augustu la Gracianitiă, în 8 a atatu fôra rezultatu Pricovaciulu în 9 și 10 a stîenutu alte lupte ; cea din urma la Tuzlă. Dișiunea a fostu silită a se retrage la Gracianitiă Doboj, pretestulu retragerii a fostu nesuficient mediuloceloru de comunicațiune, în faptă înse nularu preponderante alu inamicului. Inamiculu înd și începu a persecuta pre Austriaci și îi constris se tréca pe tîermurile dreptu alu Bosniei, le succésu înse — primindu întariri — a se potaci. La Tuzlă și Doboj au suferitu Austriacii pierderi mari. Inamiculu a luat multe arme, nișintie, cai și o baterie întregă. Numărulu insurgentilor în această regiune e cam la 18000.

Diviziunea a 18-a a trecut fruntaria pre Vergovatiu și Imoski în Hertegovină. Coló principală strabată cîtra Liubscă. Ioanovicu treb se sustienă lupte grele pînă a ajunsu la Mostaru unde în 6 Augustu și intra. Colonelulu Schulder a ocupatu în 10 Aug. Stolatiulu. Garniziônă acestati sa înbarcatu la Clecu pentru a merge Constantinopole ; luptă înse duréza în această provincie și precum se prevede nu va înceta în curenți aci, nici în Bosniă.

De pe campulu de resbelu.

Scirile telegrafice sosite în zilele din urma de cartierele generale din Serajevo și Doboj anunția, că armată austriacă de ocupațiune fostu necesitată prin nelinșcirile ce îi le causă insurgenții a intra vrendu nevrendu érași în acțiune. În următoarele vomu reproduce acele sciri sosite pe campulu de resbelu, care încă nici decum nu sunt înveselitore :

În 4 Sept. gener. Szapáry telegrafésa din Doboj, că gener. maj. Pistory au desarmatu localitatea Tesany. În acelasiu tempu avu a sustienă luptă de 7 óre cu insurgenții pe tîermuru dreptu alu Bosniei la Lipac. Pierderile noastre se 130 din care mai mulți raniti.

Generalulu Philippoviciu înșicintéza, că brigad 1 și a 2 din diviziunea VI subtu comandă generalu Tegethoff în 3 Sept. au intratiu la Caden și sole o bandă de 1000 insurgenti. Pierderile insurgentilor au fostu 30 morti și fôrte mulți raniti éra ale noastre 10 morti și 40 raniti.

De la diviziunea XXXVI se raportéza, că în Sept. după ocuparea și desarmarea localitatilor Prejedor, Novi și impregiurime, gener. maj. Sametz au atacatu pozițiunile tari ale insurgentilor de la Kljuc și ca iau respinsu pe tîermuru stîng alu Sanei. Luptă au fostu crancenă și au durat pînă nóptea. Pierderi 150. În 7 Sept. brigad Csikos, care au fostu detașată a respinsu un atacu alu insurgentilor la hanulu Prelogo. În Sept. au fostu ocupatu orasiulu Trebinje far resistentia.

În 5 Sept. generalulu Szapáry a avutu luptă sangerósă cu insurgenții, cari îi amenintă liniă de retragere Gracianica-Trbuk-Maglaj și p care a trebuit se isi o recucerésca și se isi fortifice. În aceea di au fostu 65 morti 342 raniti și 34 acaroru sôrte nu este cunoscută. Această luptă au costatu mai multe victime decâtu chiară asaltarea Serajevului. Pe liniă această luptă continua cu puteri egale și prin urmăre și cu sôrte nedecisi. Negurile se pară a favorisa și a juca unu rol însemnatu ca aliatu alu insurgentilor.

O telegramă a gener. maj. Zach relatéza, că a fostu necesitată se renunție la atacarea pozițiunilor întarite ale inamicului de la Bihaciu și se se retraga spre Zavalje. Pierderile sunt însemnate. Această pe romaneste însemnésă, că gener. maj. Zach au fostu respinsu de cîtra insurgenti. În această luptă au fostu raniti colonelulu Le Gay, vice-colonelulu Cotic și alti 14 oficiari ; 2 oficiari sunt morti éra despre 2 nu se șcie nimica ; raniti sunt 400. După luarea Trebinjei au fostu lasatu unu jumetate batalionu spre padia podului preste Trebinia. Acelu jumetate batalionu au fostu atacatu de insurgenti și au sustienutu o luptă de o óra. Cu această ocaziune au caditu 1 oficiaru și 6 feciori, 8 nu se șcie ce s'au facutu. De aci urmésă, că pozițiunea de la Trebinje este nesigură și amenințată din partea insurgentilor, cari furnica prin acele locuri.

Mehemed Ali Pasia unulu din fostii plenipotentiari ai Turciei la congresulu din Berlinu si care a fostu tramisu se pacifice pe Albanesi a fostu masacratu impreuna cu suit'a sa in propriulu seu Conacu dela Ipecu.

In giurulu Banjalucei decurgu lupte sangerose intre armat'a austriaca si intre numeroase cete de insurgenti. In luptele din urma, care s'au terminatu cu asaltu de bajoneta au cadiutu 260 morti. Cifr'a celor cadiuti in luptele din provinciile rescalate din partea austriaca se evaluésa la preste 3000 fara cei raniti.

Romani'a.

Bucuresci, 1/13 Sept. (Corespondentia particulare a „Observatoriului.”) S'a observatu chiaru si din adresele si respective cererile care vinu la societatea academica din diverse parti locuite de romani, ca tocmu si literatii cunoscu forte reu vocatiunea acestui institutu, statutele si regulamentele ei. Asia de ex. unii ceru burse, altii pretindu ca Societate academ. se publice cu spesele sale lucrari, care nu cadu in sfera nici-uneia din cele trei sectiuni etc. In mii de esemplarie s'au publicatu statutele si regulamentele; dara omeni totu nu le cunosc. Cu atatu este mai necesariu ca se se publice si in diariile de preste Carpati incai lucrarile principali ale desu numitei societati. Ve transmitu aici primele trei procese verbali, din care publiculu va cunoște celu pucinu lucrarile cu care se ocupa societatea, importantia si greutatea lor.

Societatea academica romana, Sesiunea anului 1878. Procesu-Verbalu Nr. 1. Siedintia dela 16 Augustu 1878.

Membri presentii:

Dni Aurelianu Petre S., Baritiu George, Caragiani Ioanu, Ghica Ioanu, Hasdeu Bogdanu P., Hodosiu Iosifu, Ionescu Nicolae, Laurianu Augustu Treb., Maniu Vasile, Odobescu Alecsandru, Quintescu Nicolae, Romanu Alecsandru, Sionu George, Sturdza Dimitrie A.

Presiedinte, Ioanu Ghica.

Siedintia se deschide la ora 1 si jumetate p. m. Dupa ce se face apelulu nominalu, la care respundu 14 membrii, Dn. presiedinte declara sesiunea anului 1878 deschisa; dupa carea Dn. secretaru generalu da lectura raportului delegatiunii in urmatoarea coprindere:

Domniloru membri si colegi,

Subscrisii membri ai delegatiunii Societatii Academice vinu, conformu cu statutele, a ve supune, in resumatu, rezultatulu lucrariloru cu cari si au implinitu sarcin'a in decursulu anului.

Vomu incepe cu publicatiunile.

1. Analele anului trecut formandu tomulu X si din caus'a multimei materiiloru despartindu-se in doué sectiuni, a potutu apare numai sectiunea I in 13 cole; sectiunea II-a, consacrata pentru „Memorii si notitie,” s'a intardiatu din mai multe cause: a) ca-cu comunicatiunile fiindu pana la ore-care tempu impiedicate de transporturile militare, s'a intardiatu aducerea chartiei de tiparu; b) ca materiile fiindu prea numeroase (astu-felu ca voru trebui se esa pote 15 cole mai multu peste acele prevediute prin budgetu.) tipografi'a n'a potutu intempina lucrulu, fiindu ocupata simultaneu cu alte lucrari ale societatii; c) ca manuscrisitele nu s'au datu scrise cu ortografi'a societatii de catre unii din autori si acesta a contribuitu multu la dificultatile impressiunii si a revisiunii; d) ca la unele operate a fostu necesitate a se face stampe, lucrate unele in xilografie, altele in zincografie si litografie. Actualmente totu materialulu este preparatu: indicele propusu a se face pentru materiile din tote fasciculele sa lucratu de subscrisulu A. Odobescu; tiparirea s'a inaintatu pana la disertatiunea d-lui Tocilescu inclusivu, si e de speratu ca chiaru in tempulu sesiunii sectiunea II din Anale va esi de sub tiparu. Acesta in sa se para ceva extraordinaru, ca-cu in genere publicatiunile societatiiloru sciintifice din alte tieri sunt cu multu mai intardiate de catu ale nostre.

2. Oper'a care mai nainte de tote a vediutu lumin'a si care a fostu primita cu deosebita simpatie de publicu, a fostu „Istori'a lui Michaiu Vitezulu” de Nicolae Balcescu. Acesta s'a facutu sub privegherea unuia din subscrisii, A. Odobescu, carele pe langa o prefacia coprindendu partile cele mai insemnate din biografi'a lui Balcescu, a avutu ingrijirea a adage la capetulu cartiei si o serie de alte scrieri ale nemuritorulu istoricu relative la istori'a nationala. Sum'a destinata prin budgetu pentru acesta lucrare, dupa ce ea nu s'a cheltuitu tota, dupa cum mai la vale se va areta, pana in momentul de facia se afla cu prisosu acoperita prin vendiare.

3. Partea 2-a a istoriei Imperiului Otomanu de Dimitrie Cantemiru inca se afla in intardiere, din causa ca nu s'a terminatu lucrarea indicelui, cu care a fostu insarcinatu traducetorul.

4. Istori'a romana de Dione Cassiu, tradusa de D. Anghelu Dimitrescu, tiparindu-se sub privegherea unuia din subscrisii, G. Sionu s'a si pusu la dispositiunea publiculu.

5. Opuscululu lui Dimitrie Cantemiru, „Evenimentele Cantacuziniloru” s'au tradusu si tiparitu sub ingrijirea unuia din subscrisii, G. Sionu, conformu cu votulu expresu de societate in anulu trecut. — Acestu opusculu apoi s'a intrunitu intr'unu singuru volumu cu unu altu opu alu lui Cantemiru „Divanulu,” aflatu cu cale a se tipari de catra comisiunea lexicografica, ca sa serve ca materialu filologicu, ca unulu ce intra in cadrulu publicatiuniloru literarii romanesci din secolulu alu 17-lea. Subscrisulu G. Sionu, insarcinatu si cu acesta lucrare, la inceputulu cartiei a facutu sub titlu de prefacia o serie de observatiuni ce i s'a parutu demne de atentiune, era la capetu a adausu unu glosariu de cuvintele acelea ce nu mai sunt astadi in usulu limbii.

6. Cu multumire venimu a ve aduce la cunoscintia ca dn. Grigore Tocilescu, care prin conclusiunile nostre din anulu trecut a fostu indicatu a merge in Russi'a cu missiunea de a colationa Chroniculu lui Dimitrie Cantemiru si a urmari ori-ce alte scrieri ale acestui autoru si ori-ce documente relative la biografi'a Cantemiresciloru dupa instructiunile specificate ce i s'a datu de delegatiune, si dupa inlesniri suplimentare ce i s'a facutu dela ministerulu afaceriloru straine prin colegulu nostru dn. Cogalnicenu, s'a intorsu de acolo cu unu succesu ce a intrecutu acceptariile nostre. Spre a ve lumina mai bine despre acesta, oficiulu ve va supune raportulu d-lui Tocilescu, impreuna cu tote manuscrisitele colectionate.

7. Delegatiunea insarcinandu pe dn. Eugeniu Costinescu, ajutorulu directiunii bibliotecei statului, cu facerea catalogulu sistematicu despre care a fostu preocupata societatea in sesiunea trecuta, acesta lucrare vine cu placere a v'o presenta, avendu incredintierea, ca ea nu lasa de doritu de catu atata numai, ca sistem'a cu care s'a facutu se se continue si pentru cartile ce voru intra de acum inainte in bibliotec'a societatii.

8. Cu sum'a prevediuta in budgetu pentru cumpere si legatu de carti, delegatiunea a profitatu de ocaziunile ce i s'au presentatu si a facutu aquisitiuni remarcabile, de valóre intreita; s'a legatu totu-d'o-data unu numeru de 76 volume.

9. Presentandu-se ocaziunea de a capeta pentru inavutirea colectiunii nostre numismatice unu numeru de peste 200 monete, cele mai multe inedite, dela Petru Musiatu si Mircea I, si pentru acesta fiindu necesitate de o suma mai mare de catu acea prevediuta prin budgetulu votatu de societate, delegatiunea, in dorinti'a de a nu scapa ocaziunea unica si exceptionala ce i se presinta, si in cunoscintia de interesulu ce pune societatea in pretiós'a fundatiune a acestei colectiuni, a convocatu spre consultatiune si pe alti membri ai societatii, aflatori in capitala, si obtienendu consimimentulu generalu si-a permis a dispune de a cumpere acele monete cu pretiu de 4,400 lei; si ast-felu depasindu sum'a budgetara cu 1,200 lei, care s'a datu posesorulu acelor monete, s'a legatu a'i da restulu la 1 Noembre viitoru, dupa ce va capeta aprobarea plenului societatii. Se spera in sa ca o suma insemnata din acesti bani va reintra in cas'a societatii prin vendierea dubletelor, cu care sa insarcinatu si autorisatu d. Dim. Sturdza, colegulu nostru.

10. Colectiunile nostre din ce in ce se adauga. M. S. Domnitorulu, augustulu nostru presiedinte de onóre, a trimisu pentru bibliotec'a nostra unu pretiosu opu in doué volume, intitulatu „Histoire dela Céramique, en planches photographiques inaltérables.” Afara de acestea, mai posedamu si unu mare numeru de manuscrise de ale unuia din veteranii literaturii romane, Banulu Vas. Varnavu, donate de Prea S. S. parintele Melchisedecu, episcopulu Dunarei-de-Josu, membrulu onorariu alu societatii nostre.

11. Spre a se conforma cu votulu expresu de societate, delegatiunea a facutu se se esecute portretulu colegulu nostru dn. Dim. Sturdza, fundatorulu numismatice romane, caruia societatea i datoresce colectiunea ce posedu. Totu-o-data adresandu-se la familiile membriloru incetati din vietia, spre a potea capeta portretele lor a primitu gratisu numai pe ale lui Eudoxie si Alecsandru Hurmuzaki, oferite de fratii si surorile fericitiloru nostri colegi; era cu mijlocele prevediute in budgetu a facutu prin comand'a, portretele a cinci din regretatii nostri incetati din vietia, adeca ale lui Ioanu Eliade, P. Poenaru, C. Negruzzi, A. Papiu Ilarianu si I. Massimu. Acestea a costatu 1,300 lei. Dara, dupa primirea portretelor fratiloru Hurmuzaki, aflandu cu cale a se pune si acele lucrate aici in cadre uniforme, s'au comandatu la acelasi fabricantu la Vien'a 6 cadre, alu caroru costu, impreuna cu alte cheltueli de asediare, au adusu a se face o cheltuala de lei 80 peste sum'a prevediuta in budgetu. La acesta inse cata a se tienea in se ma ca in locu de 4 portrete s'au facutu 5, si posedemu inca unu cadru pentru unu nou portretu care s'ar mai face.

12. Mobiliarulu Societatii s'a inavutitu cu 2 mari dulapuri de carti, d'o-camdata. Delegatiunea a potutu realiza intru acesta o insemnata economie asupra prevederiloru budgetare; caci, dupa necesitatea simtita si dupa autorisatiunea data de Societate in sesiunea anului trecut, de a se cumpere o lada de feru mare pentru pastrarea manuscrisitelor si a documentelor sale pretiose, ea s'a adresatu a cumpere una ce a aflatu ca este disponibila la cas'a de depuneri si consenatamini. Comitulu de priveghere alu acelei case in sa a oferit'o gratisu. Astu-felu a rezultat o insemnata economie la §. destinatu pentru mobiliaru, dupa care credemu ca societatea se va asocia cu noi spre a esprime multumirile sale sus'numitulu comitetu. Totu o data i se aduce la cunoscintia ca lada mentionata neputendu-se introduce in localulu societatii din caus'a marimei si a greutatiei ei, delegatiunea a capetatu si invoirea de a se lasa totu la cas'a de depuneri, inchidendu in ea actele si documentele de valóre ale Societatii, iar chei'a acestui pretiosu mobilaru ce conserva tesaurile nostre intelectuale se afla in buna pastrare a actualulu presiedinte alu Societatii.

(Va urma).

Corespondentie particulare ale „Observatoriului.”

Hida in Augustu, 1778. Onorata Redactiune! Folosindume si eu, ca docenta poporulu ce sumu, de tempulu vacatiunii de vara spre a face unele excursiuni si visite pe la rudeniile din departare, numai acum mi veni la mana Nru 47 alu pretiúitei foie „Observatoriulu” care sub rubrica Sibiiu intre altele ne atinge tuturor juneloru romane esite din scóle pedagogice magiare o corda din cele mai simtitoare, cord'a animei romanesci.

Pentru aceea nu me potu rabda, de a nu face cateva reflexiuni la memoratulu articolu.

Autorulu acelu articolu in interesulu culturai nostre nationale recomanda infiintarea unei scóle pedagogice femeesci romane etc. etc.

Sum si eu de acordu cu d. sciitoriu si asi dori din tota anima, deca ne amu potea bucura si noi catu de curendu de unu asemenea institutu.

Ce se facemu inse pana atunci pana candu si natiunea romana din aceste parti va fi in stare a 'si infiintia atari scóle?

Se nu ne folosimu ore de scólele statului si ale altoru confessiuni de si sunt cu limb'a instructiunii magiara si germana, si studiele in ele se propunu fora indoiala in catva in directiunea aspirariloru respective-loru natiuni?

Asia ceva pare a voi scriitorulu desu amintitulu articolu, candu scrie ca „prezum aude, unele fetisióre de romanu frecventesa scóla pedagogica magiara si invetia bine; dara unele ca acelea nu mai potu fi apte de profesóre la scóle curatu romanesti, pentru ca pre langa ce sbéu órecare despretiu catu totu ce este romanescu, apoi uita si limb'a materna, era din productele literaturii romane nu cunosc mai nemica.”

Asia dara intr'unu resufetu suntemu laudate pentru diligenti, si defaimate in ceea ce ne este mai scumpu animei romanesti, in punctulu dulcei limbe materne si alu simtiemintelor nationale.

Se amu ertare, dara o atare lauda nu o potu primi si asia credu, ba sunt convinsa, ca nu o voru primi nici celelalte predecesórie, consolare si sucesóre ale mele din institutul pedagogicu femeescu de statu din Clusiu, de unde esiu si eu ca invetiátoria calificata.*)

Speru, ca nu le voi vatemala modestia, aducundu inainte pre p. t. domnele si domniósorele An'a Monastireanu n. Bota, adi profesóre in Iasi, Elisa Isacu n. Rosiescu in Clusiu, An'a Luciu, Anastasia Manu, Pelagia Popu invetiátóra in Siomcuta, Augusta Orgidanu si altele, pe care cercurile romane le cunosc ca totu atatea romane cu trupu cu sufletu, ca romane din cele mai bune.

Ve potu De Redactoru si despre aceea incredintia, ca deca in asemeni institute, tinerele romane sunt si au fostu preste totu diligente, ele au fostu asemenea diligente si in studiarea santei relegiuni si a dulcei limbe materne, ce li se propusera si propunu de profesóri romani, romanesci, asia catu barbati competenti ca d. profesorulu dr. Gregoriu Silasi in calitatea sa de comisariu ecsaminatoriu din partea metropoliei Blasiului si altii au remasu incantati de progresulu elevorulu in numitele studii.

Repetu dara, ca e forte de doritu se ne infiintiamu si noi Romanii atari institute pedagogice femeesci, prin ele am ajunge negresitu multu mai iute si repede la tient'a culturai nationale.

Pana atunci inse ar fi dupa modest'a mea parere, neconsultu a nu ne folosi pre catu potemu, de scólele statului si ale altoru confessiuni mai favorite de sórte.

Din contra, credu ca ar fi tare de doritu, se se adopere a se califica de invetiátore prin atari institute catu mai numeroase june romane; care apoi aru potea suplini ici-colea chiaru lips'a atatu de simfita de docenti calificati la scólele nostre poporali rom. confessionali, cum implinesce spre pucinetatea mea in loculu meu natalu Dersia, unde ven. ordinariatu Metropolitanu din Blasiu binevoi a me denumi inainte de acesta cu unu anu de invetiátore la scóla poporala rom. confesionala de baieti si baiate, prin care de o parte potui remana in cas'a si cerculu iubitorulu mei parenti, de alta parte 'mi sa deschisu si mie ocaziune de a contribui la inaintarea culturai nationale.

Deca amu avea in totu loculu profesóri zelosi de religiune si limb'a romana; deca Episcopii voru supraveghia necurmatu si barbateste ca fiacine se 'si implinesca datori'a sa ca romanu adevratu, si deca fiacare romanu va ingrigi, ca famili'a sa se remana curatu romana atunci nu potemu avea frica de infectarea simtiemintelor romanesci ale juneloru candidate, de si acelea au studiatu in institute straine.

Juliana Popu,
invetiátoria in Dersia.

Sciri diverse.

— (Petrecerea avuta sambeta) séra in 7 l. c. precum si serbatórea poporala de domineca in 8 l. c. care au avutu locu in dumbrava Sibiiului, au reusitu forte bine, favorisate fiindu de celu mai frumosu tempu. Venitulu adusu de aceste doué petreceri date in favorulu ostasiloru raniti si alu familielor loru se dice a fi 1500 fl. v. a. O suma acesta, care in impregiurarile critice de astadi, se pote numi cu totu dreptulu, forte considerabila.

— (Multumita publica). — Ecselentia Sa inaltu prea sfintitulu arhiepiscopu si mitropolitu dr. I. Vancea de Butésa, a bine-voitu se daruiesca sum'a de 100 fl. v. a. pentru rastaurarea bisericei din Farau. Pentru acesta fapta generós'a si demna de imitatu ii se escpima prin acesta Ecselentiei Sale recunoscinti'a profunda din partea d-lui Teodoru Sasu, preotu gr. cat. in Farau.

— (Din Mediasiu) ni se scrie cu data de 3 l. c. era din Cacuciu cu data de 5 l. c., ca pe acolo inca au fostu orcane, cu plóie si ghiatia, care au nimicitu cucurudiulu, au inundatu fenulu si bucatele inca necarate de pe campu. In Bazna, renumita pentru baile sale, fulgerulu a aprinsu o siura care au si arsu cu totu ce cuprindea. Cu acesta ocaziune corespondintele nostru din Mediasiu isi esprima dorerea, ce o simte vediendu ce indiferentia mare pastréza inca romanii nostri facia cu infiintarea de asociatiuni de pompieri.

— (Totu dela Mediasiu) ne scrie acelasu d. corespondinte ca in dilele trecute unu secuuiu servitoru

*) In acestu casu bucuri'a nostra va fi perfecta si fericitória.
Not'a Red.

in comun'a Bogata sas. — Reichsdorf — asassina pe stapană sa cu scopu ca se ii fure banii. Unu altulu, sasu Iohann Schneider din Copsia mare omori pe soci'a sa prin sugrumare pentru ca se scape de gur'a ei rea si de pasiunea ce avea de a purta totu feliulu de procese.

— (Precum ii se scrie lui „Obzor“) in 25 Aug. au resunatu érași clopotulu din turnulu bisericeii crestine dela Maglaj. Acelu clopotu este de 450 ani, éra de 300 ani elu amutise prin tirani'a turcésca.

— (Necrologie). — Jacobu Rác de Caransebesiu comerciantu in Lipov'a in numele seu, alu ficei s'ale Aureli'a maritata Belesiu, alu filioru sei Clementu si Adrianu, alu nepotulu seu Eugeniu-Alesandru, alu ginereleu seu Ioanu Belesiu avocatulu in Aradu, si a tuturoru consangeniloru, cu anima infranta de durere face cunoscuta, ca multu iubit'a si neuitaver'a s'a socia, respective mama, buna, si sócra Elisabet'a Rác de Caransebesiu nasc. Popi, dupa unu morbu indelungatu, 'si dede sufletulu in manile creatoriului la 4 Septembrie 1878 st. n. 4 óre dupa média-di, in alu 38-le anu alu vietiei, si in 23-lea anu alu fericitei sale casatorii. Osamintele fericitei se voru inmormentá vineri in 6 Septembrie nou, a c. dupa média-di la 5 óre in cimiteriulu gr. or. romanu din Lipov'a. Fiei tierina usióra, si memor'ia binecurentata in veci! Lipov'a, 5 Septembrie 1878 st. n.

— (Concertu si balu.) — Din Siri'a ni se relatésa urmatórele: Siri'a in Augustu, 19/31 a. c. Concertulu si balulu junimeii romane arangiatu la 13/25 Augustu a. c., acarui venitu a fostu destinatulu fondulu scolaru gr. or. si corului vocalu, — de si tempulu a fostu fórtu nefavoritoriu, de si tóta diu'a a ploatu, — a réusitu de minune. Au fostu óspeti din Aradu, Curticiu, Macea, G. Varsianu, Comlosiu, Zarandu, Iosacelu, Agrisiu, Covasintiu etc. intr'unu numeru fórtu mare. Sal'a mica a ospetarie d'abea iau potutu incepa.

Din partea autoritatiloru bisericești, balulu junimeii romane din Siri'a nu a fostu primitu cu-o inbratiosiare caldurósa, din aceea cauza pentru ca tocmai pe tempulu acela a fostu postulu Stei. Marie, pe care — juminea romana — fara voia si nu negu fora sciintia, nu l'a luat in consideratiune. Deja a trecut cum a trecut, pe viitoriu juminea romana din Siri'a in tóta privint'a isi va tienea de datorintia a asculta de pastoriulu loru sufletescu, de binevoitoriulu neobositu, de — Ilustrata Sa Ioanu Metianu, episcopulu Aradului.

Din vendierea biletelor pe lenga tacs'a prescrisa a incursu: 92 fl. Dela dñni Ioanu Bohusiu 5, dr. Atanasiu Sandoru 2, Adalbertu Mihailovicu 4, Georgiu Vasilevicu 3, Popescu preotu in Musc'a 1, Sigismundu Budai 1, Rigler si Benjamin 1 fl. — A incursu cu totulu 109 fl. Din sum'a acest'a s'a acoperitu speșele 87 fl. Venitu curatu 22 fl. care suma s'a si datu fondulu corului vocalu alu economiloru.

Petrecera a duratu pana diminéti'a la 6 óre, candu óspesii s'au despartitu. Óre fostau multumiti cu balulu si concertulu? — Nu sciu, ori cum se fia suntu rogati a ierta gresielele comise. P.

Éra cestiunea scóloru.

Nici-odata nu vomu crede, ca in acestu modestu organu alu nostru de publicitate vomu fi deschisu prea multu spatiu la discussiunea cestiunei scóloru nóstre. Vedemu bine, ca avemu trei foi scolare romanesce, una in Blasiu, alt'a in Aradu, a treia in Timisióra; dara pentru acestu agru insetatu de adapare spirituale, pentru acest'a cestiune, aprópe identica cu esistenti'a nóstra nationale, si chiaru cu baseric'a nationale, nici diece foi scolare nu aru fi de ajunsu la atátea milióne de suflete, din care se compune natiunea nóstra. De aceea este bine, ca celoru esistente se le mérga câte-odata si foile politice in ajutoriu; ca-ci mare este pericolu si la pucini la pasa de elu.

In Semestrulu I publicaramu mai antaiu una serie de articlii scolastici esiti din archidieceșe, dara indreptati mai multu asupra calamitatiloru din Banatu. Dupa aceeai urmara escerptele din memorabilia brosiura a unui Archipresbiteru, care in legitim'a sa dorere sufletésca se adresa cu apellulu seu de a dreptulu la cleruru si la poporulu romanescu de ambele confessiuni. Acestu autoru ilustru nu se indetulá numai a pune degetulu pe plagele infricosiate, nici ale face numai diagnos'a, ci aratá si midiolócele de vindecare.

Pucinu dupa acei doi aparatori ai scóloru nóstre nationali veni unu alu treilea, omu de specialitate, devotatu cu trupu cu sufletu instructiunei poporului, cu acestu operatu, carui abia astadi reusiram a'i deschide colónele nóstre. Acestu scriitoriu isi propuse a da, cum amu dice, monografi'a scóloru din unu singuru comitatu (districtu) alu Transilvaniei, adeca alu Hunedórei, care inse dupa arondarea noua de antierti face cátu unu bunu principatu germanu, cu 240 mii de locuitori, din carii numai circa 5% sunt de alte nationalitati, éra 95% romani curati. Nicairi adversarul esistentiei nóstre nu s'au aruncatu cu mai multa furia se sape si submedie temeliele nationalitatii nóstre ca tocma in acestu comitatu; éra precum ese din acestu operatu, ne aduce in memoria prospeta raporturile dloru dr. P. Vasiciu si I. Maioru facute la provocarea gubernatorului c. Crenneville inainte cu 14 ani. Se ascultamu inse pe auctoru.

Scólele din comitatulu Hunedórei.

De multu aveam de cugetu a scrie despre scólele acestui comitatu, inse de câte-ori m'am apucatu, totu deauna a trebuitu se-mi schimbu obiectulu, ori se aruncu pana la o parte. Si éta de ce:

a) Se póte ca nu eramu competente, nu le cunoscému din destulu, si

b) mai posibilu ca me genamu insu-mi, a osteni pe on. lectori, cu o lectura, carea nici mie nu 'mi-ar prea placea, mai alesu dupa ce vomu reflecta ca traimu in secolulu alu 19-lea la anulu Dlui 1878. Ce diseiu, in secolulu alu 19-lea se nu fia primita si inca bine, descrierea scóloru unui comitatu, anume ale unui comitatu renumitu, cum e alu Hunedórei? Era p'aci se cadu insumi in tentatiune. Descrierea lor, dupa cum sumu informatu, o poftescu multi din on. lectori; firesce, cugetandu ca acele voru fi standu D-dieu scie cátu de bine. Cá se nu mai fia niminea, la indoiélu in acestu punctu, éta vinu cu permissiunea on. Redactiuni a ve spune despre susu citatele scóle, urmatoriele:

1. Ele se dividu in 4 clase si adeca:

- a) scóle de statu;
- b) scóle comunale;
- c) scóle confessionale gr.-or. si gr.-cath.;
- d) scóle granitieresce.

Atátea specii de scóle satesce, poporale, avemu in acestu comitatu; afora de aceste mai avemu 2 gimnasie; unulu cu 4 clase la Bradu si altulu cu 6 clase la Orasti'a; mai e in Dev'a scóla reale cu 6 clase si una pedagogica dualistica cu 3 cursuri pentru Magiari si pentru Romani.

Se vorbimu pucinu despre scólele de statu. Aceste se numescu asia, ca-ci sunt fundate si intretinute cu ajutoriulu statulu. Pretotindinea, pe unde suntu scóle, de aceste, se cunoscu de departe edificiele lor cele pompóse, construite dupa stilulu nou si de materialu solidu de pétra ori caramida. Gradini de pomaritu inca au destulu de mari, nu-su lucrate inse pentru a póte servi de modelu. — Limb'a propunerei in aceste scóle e eschisivu cea magiara si invetiatorii asemenea, suntu toti magiari; de alta nationalitate nice ca póte fi vorb'a, deórece salariele sunt bune si regulate. — Intrandu in scóla, vomu afla 2-3 copii de nemesiutu magiari si pre atátea pui pestriti de sasu, ceilalti romani, vii ca pescele in apa. La intrare te intempina cu: Isten hozta ótet! si la esire te petrecu cu: „Alá szolgája!“ Scóle de aceste inse nu sunt multe, adeca scóle de statu, ci planulu asia e facutu, ca tóte cele comunale, séu baremu cele ce se afla in comune „nemesiesce“ se devina — cu tempu scóle de statu; cá asia se aiba cuventu de a se escusá, de ce punu totu invetiatori magiari ori secui. Scólele de statu, câte sunt pana acuma in acestu comitatu, tóte sunt impartite dupa seculu, fiindu la fiacare scóla invetiatoriulu separatu pentru elevi si invetiatórea pentru eleve. Acestea din urma nu sciu romanesce nimicu, séu cátu invetiara dela eleve, care mai tóte sunt romane si ungresce nu sciu. Asiu pótea aduce vreo câteva esemple de traduceri, cum audii adeca una invetiatórésa traducundu elevelor sale, ba si unele notitie scrise romanesce sub testulu magiaru de pe tablele de pariete, ci me temu ca veti arunc'a foi'a la una parte. Papagali intregi affi in aceste scóle!

Invetiamentulu, de sine se intielege, e de a se incepe cu intuitiunea.

*) Scurtatu din alázatos szolgája.

Poftimu, acésta va se dica la noi in Ungari'a „intuitiune“, la anulu Dlui 1878, candu incepemu cu copii in o limba, pe care necum ei, dar nici neamu de neamulu lor nu o au sciutu! Dupa intieptiunea cea mare si nemarginita a dloru inspectori scolari si altoru barbati de scóla, cari toti cá unulu pretindu a fi pedagogi, numai acésta insemnédia a merge „intuitive“, candu puni copiiloru unu dascalu, pe care se nu-lu pricepa! Destulu ca asia este, invetiatorii scóloru de statu din comitatulu Hunedórei sunt toti, atátu ei — cátu si ele — magiari, cari romanesce nu sciu si nu voru se scia, ca-ci nu au lipsa**); éra elevii, afara de 5 percente, computandu aci si pe jidáui, cari gratie ceriului, se stiu folosi de ocașione si imultienduse cá nesipulu marei si cá penele pe gasca sunt mai atátia cāti si fii de „nemesi“ — intielegundu de Magiari; scolarii adeca afora de 5 percente amalgama, sunt romani, firesce, romani renegati, formati din Unguri, dupa opiniunea dloru inspectori scolasteci.

(Va urma.)

Bibliografia.

— Reportu despre gimnasiulu sup. gr. cat. de Beiusiu pentru anulu scol. 1877—8. Edatu de Petru Mihutiulu directoru. Oradea-Mare, 1878.

— Program'a, gimnasiulu superioare, preparandiei, normei si scólei populare de fetitii din Blasiu pe anulu scolasticu 1877/8, redactata de I. Antonelli, canonicu si directoriu gimnasiale. Blasiu 1878. Acésta program'a interesanta din tóte punctele de vedere, contine intre alte si unu tractatu istoricu importantu, asupra Originei, continuitatei si petrecerei Romaniloru in Daci'a lui Traianu pana la anulu 1300.

— Reportulu comitetulu societatiei pentru cultur'a si literatur'a romana in Bucovin'a, despre trebile si lucrarile sale in anii 1876 si 1877. Cernauti 1878.

— Resbelulu orientale, de prof. dr. A. P. Alessi si Massimu Popu. Din acésta merítósa lucrare a celoru doi dñi profesori laboriosi au aparutu fasciculu III, care ca ilustratiuni cuprinde, portretele generalilor Manu, Cantili, Radovicu, Florescu precum si a cuceritoriloru stindardelorur turcesce si o cartá bine esecutata a Plevnei. Domniloru autori le dorimu se aiba multi abonati!

— Plevn'a, poem epic intru-un cânt de Basiliu Mihail-Lazar. Vien'a 1878. Acésta poesie s'a cetitu ca operatu intr'o siedintia a societatiei academie socialuliterara „Romani'a juna“, care apoi a si decisu ca se se publice acestu operatu.

— Reportu generalu, despre activitatea societatiei „Petru Maioru“ pe anulu scolasticu 1877/8. B.-Pest'a 1878.

— Note sur le bassin tertiaire de Bahna (Roumanie) par M. Stephanesco. Extrait du bulletin de la Société Géologique de France, 3-e série, t. V., p. 387, séance du 19 mars, 1877. Paris 1877.

***) Dn. corespondente afirma acésta in ironia si bine face Ba dieu au lipsa de limb'a romana, voru avea si mai multa.

Cursulu monetelor in val. austr.

Vienna, 9 Septembrie.

Galbinii imperat. de auru	fl.	5.50	cr.
Moneta de 20 franci	„	9.28	„
Imperialu rusescu	„	9.30	„
Moneta germana de 20 marce	„	12.10	„
Sovereigns englesi	„	12.—	„
Lira turcésca	„	11.—	„
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	100.—	„

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

7 Septembrie.

Obligatiuni rurali din 1864 cu 10%	l.	103.50	b.
Imprumutulu Oppenheim din 1866 cu 8%	„	102.60	„
Obligatiune de imprumutu dominiale din 1871 cu 8%	„	98.50	„
Creditu fonciariu (hipot.) ruralu cu 7%	„	96.50	„
Creditu fonciariu urbanu (alu capitalei cu 7%	„	91.75	„
Imprumutulu municipale nou (alu capit.) din 1875 cu 8%	„	94.50	„
Fondulu de pensii (per 300 l. a.) cu 10%	„	175.—	„
Actiunile caliloru fer. rom. din 1868 cu 5%	„	31.25	„
Actiunile caliloru fer., prioritati din 1868 cu 6%	„	84.—	„
Daci'a, Compania de asecur. din 1871 actiunea de 250 l. a. 8%	„	200.—	„
Romani'a, Compania de asecur., (act. de 100 l. n.) 1873 cu 8%	„	77.—	„

The'a WILHELM

antiarthritica si antirheumatica alui

curatitóre de sange spre a se folosi in ori-care anotempu cá singurulu midilocu curatitóriu de sange cu rezultate sigure.

Cu concessiunea cancel. c. r. de curte datu prin decisiune Vien'a, 7. dec. 1858.	Probata definitivu. Efecte exell. Resultatulu eminentu.	Prin p. in. patenta a M. Sale c. r. assecurata contra falsificarii. Vien'a, 28 martie 1871.
--	---	---

The'a acésta curatia organismulu intregu, strabate partile intregulu corpus si folosindu-o cá beutura departésa dintr'insulu tóte materiile stricacióse, cate se voru fi adunatu, cum nu face nici o medicina; si effectulu siguru este durabilu.

Vindecarea perfecta a arthritei, reumatismulu, ból'a englezésca, si a altoru bóle invehichte incurabili, ale raneloru, cari purtóza ne 'ncetatu, ale bóloru genitali si bubeloru, ale sgrabuntieloru pe trupu si in faciá, ale peteloru, bubeloru si-philitice.

The'a acésta au produsu rezultate fórtu favorabili mai alesu in inflaturu de ficatu si de splina, cum si in greutáti hemoroidali, in doreri

de nervi, de muschi de incheiaturi, de udu, polutiuni, impotentie, scurgeri de femei etc.

Suferintie cum sunt bólele scrofulóse, inflatur'a ghindurilor se vindeca iute si perfectu, la aceia, cari beau The'a necurmatu, fiindu ca ea este unu midilocu domulu dissolvatoriu si promovatoriu de urina.

Resultate admirabili sigure.

Dlui Franciscu Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Wocheiner Feistritz (in Carniolia), 1 oct. 1872.

On. Dle! Mai am érași trebuintia de vreo trei pachete din the'a dtale curatitóre de sange, pentru ca dupa-ce am cumpratu de la dta de 2 ori si am folositu acestu midilocu exellentu „the'a antiarthritica si antirheumatica a lui Wilhelm curatitóre de sange“ m'am convinsu de ajunsu de minunatulu ei effectu. Te rogu se'mi tramiti the'a curatitóre de sange cu receperea plátii prin posta. Cu totu respectulu

Ioanu Jerala, capelanu.

Dlui Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Tuschkau langa Pilsen, 1 oct. 1872.

De asiu fi cunoscutu mai nainte poterea vindecatóre „a theei dtale antiarthritice, antirheumatice, curatitóre de sange“ asiu fi scapatu de multu de o bóla vechia si asiu fi si mai bogatu cu o suma considerabila cheltuita fora scopu pentru restaurarea

sanetáti mele. Pan' acum am trasu acestu midilocu nepretiuutu de la Praga din depoulu dtale, astadi me adresezu d'a dreptulu castra dta si Te rogu a'mi tramite cu întórcerea postei 12 pachete pe langa receptiunea plátii. Cu totu respectulu

Josef Dilz.

Dlui Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Gutenstein, 1 oct. 1872.

Se 'mi mai tramiti catu mai curendu 2 pachete „thea antiarthritica, antirheumatica, curatitóre de sange a lui Wilhelm“ precum mi-ai mai tramisu prin posta. Eu vediu, ca fora the'a dtale nu mai pociu existe. Cu tóta stim'a

Florian Haselsteiner, Nr. 43 in Klosterthal.

Preste pucinu va urmá continuarea epistoleloru de recunosctinta, fiindu preste potintia a le publicá dintr'odata pe tóte.

Se ve feriti de falsificari si insielatiuni.

On. publicu la cumperare se binevoiesca a reflecta exactu la marc'a si firm'a mea tiparite pe din afora pe pachetu, pentru cá se nu fia insielatu prin falsificari.

Adeverata thea antiarthritica, antirheumatica curatitóre a lui Wilhelm, se póte trage numai din prim'a fabricatiune internationala antiarthritice, antirheumatica curatitóre de sange in Neunkirchen langa Vien'a, séu din depozitele mele publicate prin diarie.

Unu pachetu, impartitu in 8 dose, preparatu conformu instructiunei date de medicu dimpreuna cu informatiunea despre folosire in diverse limbi consta 1 fl., pentru timbru si pachetare separatu 10 cr.

Pentru comoditatea o. p. adeverat'a thea antiarthritica, antirheumatica, curatitóre de sange a lui Wilhelm se mai afla in:

Sabiiu la Frid. Thallmayer, comerciantu. Abud: F. Tones & Comp. Bistritia: Fridricu Kelp, Tergovits & Zintz, Dietrich & Fleischer.

Blasiu: Carol Schieszl, apotecariu. Orastia: Carol Reckert, apotecariu. Alba-Julia: Iuliu Fröhlich, apotecariu. Clusiu: Ad. Valentini, apotecariu. Brasiovu: Ferd. Jekelius, apotecariu. Lechintia: Friedr. Scheint, apotecariu. Feldióra (langa Brasiovu): Friedr. Folberth, apotecariu.

Ili'a, C. Hoffinger, apotecariu. Osiorheiu: Max Bucher. Sabesiu, I. C. Reinhard, apotecariu. Bai'a mare: I. Horacek, apotecariu. Aiudu: August Binder, apotecariu.

Miercuria: Chr. Fr. Schimmert, apotecariu. Romanu (Moldova): Josef Danffy, apotecariu. Sediórá: Josef B. Teutsch, comerciantu. Reghinulu s.: S. & I. Leonhardt.

Huniadóra: Fried. Acker, apotecariu. Rosia: Ludw. Moldovan, apotecariu. Ocn'a (I. Sabiiu): Joh. v. Cronberg, apotecariu.

(23) 18